

Лях О.

– кандидат педагогічних наук, старший викладач кафедри германської та слов'янської філології Донбаського державного педагогічного університету

УДК [37.016:811.111]:811.111'271.1

КЛАСИФІКАЦІЯ ПОМИЛОК ПРИ ВИВЧЕННІ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ

У статті висвітлено сутність помилок та їх роль у вивченні іноземної мови. Підкреслено, що помилки є показником рівня мовних знань, практичних умінь і навичок учнів, а їх виправлення є важливою складовою процесу навчання іноземної мови. Проаналізовано різні підходи до класифікації помилок при вивченні іноземної мови. Виявлено основні причини їх виникнення.

Ключові слова: вивчення/навчання іноземної мови, класифікація, причина помилок, міжмовна/внутрішньомовна помилка.

Лях О.

– кандидат педагогических наук, старший преподаватель кафедры германской и славянской филологии Донбасского государственного педагогического университета

КЛАСИФІКАЦІЯ ОШИБОК ПРИ ИЗУЧЕНИИ ИНОСТРАННОГО ЯЗЫКА

В статье освещена сущность ошибок и их роль в изучении иностранного языка. Подчеркнуто, что ошибки являются показателем уровня языковых знаний, практических умений и навыков учащихся, а их исправление – важной составляющей процесса обучения иностранному языку. Проанализированы различные подходы к классификации ошибок. Выявлены основные причины их возникновения.

Ключевые слова: изучение иностранного языка, обучение иностранному языку, классификация, причина ошибок, межъязыковая/внутриязыковая ошибка.

Lyakh O.

– Candidate of Science (Theory of Education), Senior Lecturer, Department of Germanic and Slavonic Linguistics, Donbas State Teachers' Training University

THE CLASSIFICATION OF ERRORS IN FOREIGN LANGUAGE LEARNING

The essence of the errors and their role in foreign language learning are enlightened in the article. It is accentuated that the errors provide a reliable picture of the learners' knowledge of the target language. Different approaches to the classification of errors in foreign language acquisition have been analyzed. The main causes of errors were revealed.

Key words: learning/teaching foreign language, classification, cause of errors, interlingual/intralingual error.

Постановка проблеми. У зв'язку з глобалізаційними процесами, західноєвропейською орієнтацією, розширенням різноманітних зв'язків України із зарубіжними країнами вивченню іноземної (здебільшого англійської) мови надається особливе значення. Мова вивчається впродовж усіх років навчання у загальноосвітніх школах, у середніх професійних та вищих навчальних закладах. Відтак питання

вдосконалення методики викладання іноземної мови стоїть у центрі уваги як учителів-практиків, так і науковців. Досліджуються такі питання, як мета і завдання вивчення, методи, прийоми, засоби навчання іноземної мови, розглядаються і пропонуються нові технології вивчення мови та ін. Але мало уваги приділяється аналізу помилок, а також труднощів, які виникають в учнів при вивченні іноземної мови, та їх причин. Втім вивчення помилок, на думку багатьох учених, є частиною дослідження процесу вивчення мови, як рідної, так і іноземної. Це дає нам уявлення про мовний розвиток учня і допомагає зрозуміти потреби учнів та обрати певну стратегію навчання (на що звернути увагу, як удосконалити методику викладання).

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблема виправлення помилок активно розробляється зарубіжними вченими, починаючи з 70-х років ХХ ст. Цьому питанню присвятили свої праці Г. Браун, Дж. Гендріксон, с. Джеймс, Г. Дьюлей, Р. Елліс, с. Кордер, Дж. Річардс, Л. Селінкер та ін. Окремі аспекти теорії помилок, їх аналізу та виправлення розглядають у своїх працях вітчизняні методисти: Д. Івицька, З. Казимира, Л. Катюха, А. Китченко, О. Козаченко, Л. Коцюк та ін.

Формулювання цілей статті. Мета статті полягає у тому, щоб систематизувати наукові знання про помилку при вивченні іноземної (англійської) мови та їх класифікацію.

Виклад основного матеріалу дослідження. У літературі існує багато визначень помилки при вивченні мови. Невдало або неправильно вжите слово чи фразеологізм, невірне побудоване речення, неправильно вимовлене слово або невдала інтонація, наголос тощо – усе це характеризує помилку як відхилення від норм мови. Зокрема, Г. Дьюлей визначає мовну помилку як систематичне відхилення від норми або сукупності правил. Учні роблять помилки через брак знань іноземної мови або через те, що вони підпадають під вплив лінгвістичної системи рідної мови [3].

Вважаємо, що для того щоб сформулювати правильне (адекватне) ставлення вчителя до помилок та їх виправлення, необхідно подбати про їх класифікацію. У контексті нашого дослідження класифікація помилок виступає як засіб об'єктивної оцінки досягнень учнів у вивченні іноземної мови і вибору оптимальних методів роботи над помилками з метою робити менше помилок. Класифікація помилок повинна проводитися за певною ознакою, що робить наші знання про помилки повнішими і одночасно виступає засобом систематизації цих знань. Кожній класифікації можна віддати перевагу у конкретній ситуації при вирішенні питання про необхідність виправлення помилок та вибору способів їх виправлення.

Перш за все, зазначимо, що вчені (А. Галускова, Г. Дьюлей, С. Кордер) розрізняють поняття «помилка» (error) та «похибка» (ogrih) (mistake). Вони зазначають, що мовні помилки виникають через те, що учням бракує знань правил мови, яку вони вивчають, або ж вони

підпадають під вплив лінгвістичної системи рідної мови. Мовні огріхи – це випадкові відхилення, не прив'язані до будь-якої системи, і, на відміну від мовних помилок, трапляються не систематизовано, одноразово. До таких огріхів можна віднести, наприклад, обмовки, перекручування почутого, неправильний початок, відсутність узгодження підмета і присудка у довгих складних реченнях та ін. Мовний огріх трапляється на письмі та в усному мовленні внаслідок певних умов, як-от: неухважності учня, втоми, певного емоційного стану, недбалості та ін. При цьому, мовні огріхи не впливають суттєво на висловлювання і не перекручують його зміст, а помилки можуть суттєво перешкодити взаєморозумінню співрозмовників [3; 6].

Цікавий прийом перевірки, чи є відхилення від мовної норми грубою помилкою чи випадковим огріхом, запропонував Р. Елліс. Учні просили перечитати свої письмові роботи і виправити помилки, які вони знайдуть. Якщо у процесі читання учні знаходили помилки і самі виправляли їх, то це були огріхи, а не серйозні помилки; вони були допущені випадково, можливо, через неухважність або через те, що поквапилися. Якщо ж учні не могли ідентифікувати відхилення і повторювали їх, то це дійсно були помилки [4].

Учені пропонують також розрізняти глобальні та локальні помилки. Глобальні помилки (наприклад, неправильний порядок слів у реченні) порушують зміст висловлювання і можуть утруднити сприйняття інформації. Локальні помилки (наприклад, пов'язані з використанням різних форм іменника та дієслова, із вживанням артиклів, прийменників та допоміжних дієслів) впливають тільки на окремі елементи висловлювання і не впливають на сприйняття цілої інформації та не заважають мовцям зрозуміти один одного, вони «згладжуються» самим контекстом висловлювання [1; 6; 7].

За статистикою розрізняють помилки систематичні/типові (частотні) й несистематичні/нетипові (одиничні). Систематичні помилки учень може виправити сам, оскільки він вже має певний досвід, і вчителю достатньо тільки нагадати йому. Одиничну помилку вчитель може поправити, подавши правильний варіант.

Наприклад, дуже частими (типовими) у граматиці англійської мови є помилки вживання часових форм дієслів (People don't likes politicians), подвійне заперечення (He doesn't know nothing about that event), узгодження підмета і присудка (A lot of people in Ukraine is not happy about the services); серед фонетичних: слабка вимова, вимова глухих проривних [p], [t], [k] без аспірації, оглушення дзвінких проривних вибухових [b], [d], [g] на кінці слова під впливом рідної мови. Вживання прийменників, розрізнення означеного та неозначеного артиклів, вживання артикля – ці та багато інші помилки можна віднести до систематичних/типових.

На основі аналізу літературних джерел ми з'ясували такі критерії класифікації помилок при вивченні іноземної мови:

1. Помилки у певному виді мовленнєвої діяльності (читання, письмо, говоріння, аудіювання).

2. Мовний рівень:

– орфоепічні та акцентологічні – порушення правил вимови, (неправильна вимова звуків, звукосполучень, окремих граматичних конструкцій) і норм наголосу (акцентологічні помилки).

– морфологічні, пов'язані з ненормативним утворенням форм слів і вживання частин мови;

– словотворчі – неправильне словотворення або видозміни слів;

– синтаксичні – порушення правил узгодження слів, невірна побудова словосполучень, простих і складних речень;

– лексичні – незнання лексичного значення слів і особливостей їх сполучуваності, словотворення, вживання слова у невластивому значенні, повтори, тавтологія, порушення правил смислового узгодження слів;

– граматичні – неправильне утворення і використання різних граматичних форм слів;

– фразеологічні – неправильне вживання, перекичування фразеологізмів;

– стилістичні – порушення єдності стилю, використання у висловлюванні чи тексті різних мовних одиниць, які мають стилістичне забарвлення, що не відповідає стилістичній забарвленості даного тексту чи висловлювання.

3. Форма помилки (пропуск, заміна, використання зайвого, додаток непотрібних або неправильних елементів, неправильний порядок слів, довгі паузи тощо).

4. За рівнем знань учнів розрізняють продуктивні і компетентні помилки. Продуктивні помилки виникають через втому, неухважність, незібраність, страх учнів або через умови, в яких відбувається навчання (обмеження часу, відсутність бажання вчитися). Такі помилки учень може ідентифікувати і виправити сам. Компетентні помилки виникають через брак знань правил (наприклад, граматичних) і свідчать про недостатню мовну компетентність учня [5, с. 124; 8, с. 99].

Найбільш поширеною і розгалуженою є класифікація помилок за причинами їх виникнення. У 70-х роках ХХ ст. у світовій лінгвістиці навіть розгорнулася дискусія щодо класифікації помилок за цим критерієм.

Перші спроби класифікувати помилки при вивченні іноземної мови за критерієм причини їх виникнення здійснив Дж. Річардс у 1971 р. Він виокремив 3 групи помилок: інтерферальні/міжмовні (зумовлені впливом рідної мови), внутрішньомовні (відображають внутрішні характеристики мови, яка вивчається, її складну структуру, наприклад, хибне узагальнення, неправильне вживання правил, незнання умов використання правил) та помилки розвитку (коли в учня склалося своє розуміння мови, яку вивчає, на основі обмеженого досвіду) [10, с. 1584].

Пізніше, у 1977 р., Дж. Річардс дещо змінив свою класифікацію, зважаючи на зауваження деяких учених про подібність внутрішньомовних помилок і помилок розвитку. Останні виходили з того, що ці типи помилок викликані самим процесом вивчення іноземної мови, коли в учня ще бракує знань і досвіду, труднощами і проблемами мови як такої. Отже, всі помилки за критерієм причини виникнення об'єдналися у 2 групи: 1) міжмовні і 2) внутрішньомовні та розвитку.

Інші вчені заперечили велику різницю між міжмовними і внутрішньомовними помилками. Так, Г. Дьюлей та К. Берт розбили помилки на 3 групи: помилки розвитку (помилки, які також робляться при вивченні рідної мови), інтерферальні (виникають під впливом рідної мови) та унікальні помилки (вони не належать ні до 1-ої, ані до 2-ї групи).

Г. Браун назвав 4 групи помилок: міжмовні (під впливом рідної мови), внутрішньомовні (незнання правил мови), контекстуальні (вплив умов, у яких відбувається вивчення); мотиваційні (матеріали та/або стиль їх подачі вчителем сприяють неправильному уявленню учня про мову, що формує негативне ставлення учня до процесу навчання і призводить до втрати учнем мотивації до навчання) [2].

С. Джеймс вказав на 4 причини помилок і відповідно виокремив 4 групи: 1) міжмовні; 2) внутрішньомовні (хибні аналогії, незнання правил, багатослів'я, ігнорування виключень з правил, гіперкорекція або надмірне слідування правилам, узагальнення або спрощення); 3) помилки, викликані комунікативною стратегією мовця (неадекватний вибір лексичних одиниць, помилковий вибір граматичної форми, неправильна вимова); 4) помилки, спричинені використанням неадекватних методів навчання або викликані вадами в організації процесу навчання [9].

Отже, аналіз різних підходів до класифікації помилок при вивченні іноземної мови дозволяє зробити висновок про те, що переважна більшість дослідників поділяє їх між двома основними групами: міжмовні (спричинені впливом рідної мови) і внутрішньомовні (відображають особливості мови, яка вивчається, її складну структуру, незнання правил або брак досвіду того, хто вивчає мову).

До міжмовних помилок можна віднести, наприклад, порядок слів у реченні (в англійській мові він фіксований, регламентований), подвійне заперечення („Ми нічого не бачили” – “We didn't see nothing”), невживання артиклів (відсутні у рідній мові).

У свою чергу, внутрішньомовні помилки поділяються на такі підгрупи (форми):

– узагальнення (учень утворює неправильну структуру на основі іншої структури іноземної мови (“He can sings” замість “He can sing” або “He sings”);

– ігнорування обмежень у правилах (використання правил там, де їх не можна використовувати (“He made me to go rest” замість “He asked/wanted me to go”);

- неповне використання правил (“You like to sing?” замість “Do you like to sing?”);
- хибні припущення (помилкові припущення про другу мову, наприклад, використання дієслова “was” як ознаку минулого часу або “is” як ознаку теперішнього часу: “One day I was travelled”);
- спрощення (скорочення) “I studied English for two year” замість “years”);
- хибні аналогії (started, goed);
- компенсаторні помилки, які виникають, коли учні прагнуть описати незнайомі слова [1; 8, с. 99].

Здійснене дослідження дозволяє зробити такі **ВИСНОВКИ**.

1. У процесі вивчення іноземної мови, на всіх його етапах учні роблять помилки у всіх видах мовленнєвої діяльності. Це – природне явище, що свідчить про перебіг процесу вивчення іноземної мови.

2. Класифікація помилок, які учні роблять у процесі вивчення іноземної мови, є для вчителя цінним джерелом знань тих труднощів, з якими зустрічаються учні, оскільки саме труднощі у навчанні взагалі і у вивченні іноземної мови, зокрема, є основною причиною помилок.

3. Знання вчителем помилок і причин їх виникнення дозволить йому підібрати оптимальні способи їх виправлення, а також методи, прийоми і засоби подальшої роботи.

Перспективи подальших розвідок ми вбачаємо у виявленні, аналізі та систематизації помилок, які трапляються на різних етапах вивчення англійської мови у різних видах мовленнєвої діяльності.

Література

1. Amara N. Errors Correction in Foreign Language Teaching. *The Online Journal of New Horizons in Education*. July, 2015. Vol. 5. Issue 3. P. 58–68. URL: <http://www.tojned.net/journals/tojned/articles/v05i03/v05i03-07.pdf>.
2. Brown H. D. Teaching by Principles: Interactive language teaching methodology. New York: Prentice Hall Regents. 1994.
3. Dulay H. C., Burt M. K. and Kreshen S. Language Two. New York: Oxford University Press, 1982.
4. Ellis R. SLA Research and Language Teaching. Oxford: Oxford University Press, 1997.
5. Foreign Language Teachers’ Perceptions of Error Correction in Speaking Classes: A Qualitative Study. *The Qualitative Report*. 2017. Vol. 22, No. 1, Article 6. P. 123–135. URL: <http://nsuworks.nova.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=2584&context=tqr>.
6. Haluskova A. Preserving Students’ Motivation when Improving Oral Skills in the Foreign Language Classroom. URL: <http://www.hltmag.co.uk/oct08/mart03.htm>
7. Hendrickson J. M. Error Correction in Foreign Language Teaching: Recent theory, research and practice. *Modern Language Journal*. 1978. No. 62. P. 387–398.
8. Hoxha E. K. Errors in the Foreign Language Learning Process. *Interdisciplinary Journal of Research and Development “Alexander Moisiu” University, Durrës, Albania*. 2015. Vol. (II), No. 1. P. 97–100. URL: <http://www.uamd.edu.al/new/wp-content/uploads/2015/11/17.Ermira-upthi.pdf>.
9. James C. Errors in language learning and use: Exploring Error Analysis. London: Longman. 1998

10. Pooneh Heydari, Mohammad S. Bagheri. Error Analysis: Sources of L2 Learners' Errors. *Theory and Practice in Language Studies*. August 2012. Vol. 2. No. 8. P. 1583–1589. URL: <http://www.academypublication.com/issues/past/tpls/vol02/08/06.pdf>.

Маторина Н.

– кандидат филологических наук, доцент кафедры германской и славянской филологии Донбасского государственного педагогического университета

Стрилец М.

– магистрантка II курса русско-украинского отделения филологического факультета Донбасского государственного педагогического университета

УДК 378.091.33–028:811.161.1

**О ДИДАКТИЧЕСКИХ ТРЕБОВАНИЯХ К ВИДЕОМАТЕРИАЛАМ,
ИСПОЛЬЗУЕМЫМ НА ЗАНЯТИЯХ ПО ЯЗЫКУ
В ПЕДАГОГИЧЕСКОМ ВУЗЕ**

В статье описываются пути и способы активизации познавательной деятельности студентов-филологов и их интереса к лингвистическим знаниям, развития интеллектуальной инициативы и творческого подхода к исследовательским поискам на основе применения в учебном процессе видеотехнологий. Безусловно, использование видеоматериалов делает процесс обучения более живым и интересным, повышает мотивацию студентов, способствует их активизации. Тем более очевидной является необходимость строгого соблюдения определенных дидактических требований к используемому в учебном процессе видеоконтенту.

Ключевые слова: лингводидактика, учебный процесс, познавательная активность, видеотехнологии, видеоматериалы, русский язык.

Маторіна Н.

– кандидат філологічних наук, доцент кафедри германської та слов'янської філології Донбаського державного педагогічного університету

Стрілець М.

– магістрантка II курсу російсько-українського відділення філологічного факультету Донбаського державного педагогічного університету

**ПРО ДИДАКТИЧНІ ВИМОГИ ЩОДО ВІДЕОМАТЕРІАЛІВ,
ВИКОРИСТОВУВАНИХ НА ЗАНЯТТЯХ З МОВИ В ПЕДАГОГІЧНОМУ
ВИШІ**

У статті описано засоби й способи активізації пізнавальної діяльності студентів-філологів та їхнього інтересу до лінгвістичних знань, розвитку інтелектуальної ініціативи й творчого підходу до дослідницьких пошуків завдяки використанню в навчальному процесі відеотехнологій. Безперечно, застосування відеоматеріалів сприяє підвищенню мотивації студентів до отримання знань. Водночас потрібно усвідомлювати необхідність послуговуватися в роботі з видеоконтентом певними методичними засадами.

Ключові слова: лінгводидактика, навчальний процес, пізнавальна активність, відеотехнології, відеоматеріали, російська мова.